

LAKIALOITE 92/2009 vp

Laki omaishoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnalle

Suomessa on arviolta 300 000 omaishoitajaa. Yhdessä hoidettavan kanssa kyse on 600 000 suomalaisesta. Vain joka kymmenes omaisista saa kunnallista omaishoidon tukea.

Omaishoitajista lähes 60 prosenttia on eläkkeellä, noin neljännes työssä ja loput joko työtöminä tai virkavapaalla. Hoidettavista enemmistö on yli 65-vuotiaita.

Ikääntyneet ovat kunnallisen omaishoidon tuen asiakkaita keskimäärin vuodesta viiteen vuoteen. Pitkäaikaissairaiden, mielenterveyskuntoutujien ja vammaisten omaishoitotilanteet saattavat kestää useita vuosikymmeniä.

Mielenterveyskuntoutujien omaisetkin tuen piiriin

Tällä hetkellä vain kolme prosenttia omaishoidon tuen saajista on mielenterveyskuntoutujien omaisia. Tarpeeseen nähden tuen saajien määrä on olematon.

Tuen ja palveluiden puute on johtanut siihen, että 38 prosenttia mielenterveyskuntoutujien omaisista on itse sairastunut masennukseen.

Myös psyykkisesti sairastuneiden omaiset on mielletävä omaishoitajiksi. Heidän erityistilanteensa ja heidän oma alttiutensa sairastua masennukseen ja muihin stressiperäisiin sairauksiin on tunnistettava ja saatettava psyykkisesti sairastuneiden omaiset yhdenvertaiseen asemaan muiden omaishoitajien kanssa.

Koska kuntakohtaiset tukikriteerit eivät yksinkertaisesti tunnista mielenterveyskuntoutu-

jien omaisten tuen tarvetta, on lain 3 §:n 1 momentin 1 kohtaa tarkennettava tältä osin.

Työterveyspalvelut kuuluvat omaishoitajille

Tällä hetkellä raskasta fyysistä hoito- ja hoiva-työtä tekevä omainen ei ole oikeutettu työterveyshuollon palveluihin. Tämä epäkohta on johtanut siihen, että liian monelta omaiselta on oma terveys ja työkyky romahtanut. Työterveyshuollossahan kyse on ennen kaikkea ennaltaehkäisvästä, toimintakykyä ylläpitävästä palvelusta. Siksi työterveyspalveluiden on ulotuttava koskemaan myös omaishoitajia.

Omaishoidon tuki etuoikeutetuksi tueksi

Koska muun muassa eläkkeensaajia verotetaan sangen ankarasti ns. lisätulosta, jota omaishoidon palkkio eläkkeellä olevalle on, hänen saamastaan hoitopalkkiosta verotus leikkaa lähes puolet. Mikäli omaishoitaja sattuu olemaan myös ylivelkaantunut, ulosotto vie toisenkin puolikkaan omaishoidon palkkiosta. Eläkettä saavien omaishoitajien raskaampi verotus johtuu tuloverolain eläketulovähennyksestä. Omaishoidon palkkion raskasta verotusta ei voida lieventää muuttamatta esimerkiksi eläkkeensaajan verovähennyssäännöksiä.

Sen vuoksi olemme esittäneet lakialoitteessa LA 108/2008 vp (Merja Kyllönen /vas ym.), että omaishoitajille maksettavan hoitopalkkion tulee olla veroton korvaus. Tätä ratkaisua voi perus-

tella myös sillä, että omaishoitajana toimiminen on vaativaa ja sitoo omaishoitajia ympärivuorokautisesti.

Maksettava omaishoidon palkkio on laissa säädetty vähimmäistasoltaan 300 euroon kuukaudessa, ja omaishoidon palkkioon kohdistuu eläkkeensaaja-omaishoitajan verotuksessa noin 50 prosentin vero. Tämä on erittäin suuri epäkohta.

Omaishoitosopimuksista hoito- ja palvelusuunnitelmasta tehtäviin sopimuksiin

Tässä esityksessä omaishoitosopimukset on muutettu hoito- ja palvelusuunnitelmista tehtäviksi sopimuksiksi, jotka ovat voimassa saman ajan kuin päätös omaishoidon tuen palkkiosta. Tällöin nykyisen lain 9 § eli pykälä omaishoitosopimuksen irtisanomisesta ja purkamisesta tulee tarpeettomaksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

omaishoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan omaishoidon tuesta 2 päivänä joulukuuta 2005 annetun lain (937/2005) 3 §:n 1 momentin 1 kohta, 5 §:n 1 momentti, 8 ja 9 § seuraavasti:

3 §

Tuen myöntämisedellytykset

Kunta voi myöntää omaishoidon tukea, jos:

1) henkilö alentuneen toimintakyvyn, somaattisen tai psyykkisen sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotiloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa;

— — — — —

5 §

Hoitopalkkio

Palkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Hoitopalkkio on vähintään 300 euroa kuukaudessa. Hoitopalkkio on tuloverolain (1535/1992) 92 §:n mukainen verovapaa sosiaalietuus.

— — — — —

8 §

Hoito- ja palvelusuunnitelmasta tehtävä sopimus

Omaishoidon tuesta laaditaan omaishoitajan ja kunnan välillä sopimus hoito- ja palvelusuunnitelmasta.

Hoito- ja palvelusuunnitelmasta tehtävän sopimuksen tulee sisältää tiedot ainakin:

1) hoitopalkkion määrästä ja maksutavasta;

2) oikeudesta 4 §:n 1 momentin mukaisiin vapaapäiviin;

3) mainitun 4 §:n 2 momentin mukaisen vapaan järjestämisestä;

4) hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä;

5) omaishoitajan ja hoidettavan toimintakyvyn sekä palvelujen tarpeen määrittäminen;

6) tavoitteet palveluille omaisen hoito- ja hoivatyön tueksi sekä omaishoitajan ja hoidettavan

hyvinvoinnin ja toimintakyvyn lisäämiseksi ja ylläpitämiseksi;

7) palveluihin liittyvät toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi;

8) yhteiset sopimukset ja mittarit, joiden avulla palveluiden toteuttamista seurataan sovitussa seurantapisteissä;

9) oikeudesta 9 §:n mukaiseen työterveyshuoltoon.

Hoito- ja palvelusuunnitelmasta tehtävä sopimus on voimassa saman ajan kuin päätös omaishoidon tuen palkkiosta. Sopimusta voidaan tarvittaessa tarkistaa.

9 §

Työterveyshuollon järjestäminen

Kunnan on kustannuksellaan järjestettävä työterveyshuolto omaishoitajuudesta ja siihen liittyvistä olosuhteista johtuvien terveysvaarojen ja -haittojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä omaishoitajan turvallisuuden, työkyvyn ja terveyden suojelemiseksi ja edistämiseksi.

Työterveyshuolto tulee järjestää ja toteuttaa siinä laajuudessa kuin omaishoitajuudesta, siihen liittyvistä olosuhteista ja niiden muutoksista johtuva tarve edellyttää, siten kuin työterveyshuoltolaissa (1383/2001) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

Helsingissä 8 päivänä lokakuuta 2009

Minna Sirnö /vas
Annika Lapintie /vas
Paavo Arhinmäki /vas
Merja Kyllönen /vas

Erkki Virtanen /vas
Veijo Puhjo /vas
Kari Uotila /vas
Pentti Tiusanen /vas